

- v yii vyrishenni (The Modern Moral Crisis of Civilization, the Role of Bioethics and Sciences of the Noospheric Class in its Solution)', *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriia "Filosofia"*, (16), s. 122-127.
8. Yonas, H 2001, 'Pryntsyp vidpovidal'nosti. U poshukakh etyky dlya tekhnolohichnoyi tsyvilizatsiyi'. *Pereklad z nimets'koyi*. K.: Libra, 400 s.
 9. Kyvliuk, OP, Voronkova, VH & Nikitenko, VO 2023, 'Tsyfrovi prava liudyny yak vyrazhennia tsyfrovyykh atrybutiv: sotsialno-filosofske obgruntuvannia (Digital Human Rights as an Expression of Digital Attributes: Socio-Philosophical Justification)', *Osvitnii dyskurs: zbirnyk naukovykh prats*, 44(4-6), s. 7-23.
 10. *Noosfera Vernadskoho, suchasna osvita i nauka: pid chas vyprobuvan i nadali (Noosphere Vernadsky, Modern Education and Science: During the Tests and Further)* 2024, Kolektyvna monohrafiia do 161-richchia vid dnia narodzhennia V. I. Vernadskoho; za red. Rybalky, VV, T. 4, Kyiv–Kremenchuk : Vyd-vo "NovaBook", 534 s.
 11. *Noosferna paradyhma v publichnomu upravlinni: teoriia, istoriia, suchasnist (Noospheric Paradigm in Public Administration: Theory, History, Modernity)* 2017, Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii (15 bereznia 2017 r.), Kharkiv: Vyd-vo KharRI NADU "Mahistr", 208 s.
 12. Chuprynskyi, BO 2012, *Filosofsko-pravovi aspekty formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh yurystiv (Philosophical and Legal Aspects of the Formation of Professional Culture of Future Lawyers)*. Monohrafiia, Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, Lutsk: Zakharchuk V. V., 140 s.

Прорецензовано / Reviewed

22.05.2025

Рекомендовано до друку / Recommended for publication

6.06.2025

DOI 10.33930/ed.2019.5007.54(5-6)-2

УДК 330.11.021

СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПАРАДИГМ

І. В. Сагайдак

Анотація.

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку економічних систем характеризується глобальними викликами, серед яких – економічна глобалізація, цифрова трансформація, зміни клімату, зростання нерівності та нестабільність фінансових ринків. У цих умовах економічна політика стає одним із ключових чинників забезпечення стабільного розвитку національних економік. Традиційні підходи до її формування вже не відповідають динаміці глобальних процесів, що зумовлює необхідність переосмислення її структури, функцій та напрямів. Особливої актуальності набуває інтеграція новітніх економічних, соціальних та екологічних парадигм у процес розробки економічної політики, а також пошук ефективних механізмів її адаптації до сучасних викликів.

Постановка проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері економічної політики, відсутнім залишається цілісний підхід до розуміння її структури в умовах глобалізаційних трансформацій та цифрової економіки. Існуючі наукові концепції фрагментарно розкривають різні аспекти економічної політики, проте не дають повної картини взаємозв'язку між її структурними елементами, суб'єктами, об'єктами та інструментами. Така ситуація утруднює розробку дієвих стратегій державного регулювання економіки та узгодження національних інтересів із глобальними тенденціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності, функцій та напрямів економічної політики розглядалися у працях В. Лагутіна, С. Гончарова, С. Кушніра, О. Москаленка, Г. Лопушняка, В. Микитась та інших науковців. В їхніх роботах економічна політика визначається як система заходів державного впливу на економіку, напрям дій держави у сфері управління економічними процесами, сукупність завдань, принципів, стратегій та інструментів. У наукових працях також наголошується на багаторівневості економічної політики та необхідності її розгляду через призму методологічного плюралізму, що поєднує філософські, загальнонаукові та прикладні підходи. Однак у більшості досліджень переважає описовий характер аналізу без системного узагальнення нових тенденцій, зокрема цифровізації, екологізації та глобалізаційних ризиків.

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексне теоретико-методологічне осмислення структури економічної політики в контексті сучасних економічних парадигм та вироблення практичних рекомендацій щодо її вдосконалення. Для досягнення цієї мети необхідно проаналізувати наукові підходи до визначення сутності й структури економічної політики, з'ясувати чинники її трансформації, розкрити роль суб'єктів та об'єктів у формуванні напрямів, а також дослідити вплив інноваційних, соціальних, екологічних і цифрових тенденцій на її зміст. Отримані результати дадуть змогу сформулювати пропозиції для підвищення ефективності економічної політики держави в умовах глобальних викликів та забезпечення національних інтересів.

Виклад основного матеріалу. У статті проаналізовано поняття “економічна політика” як складний феномен, розкрито структуру економічної політики в контексті сучасного економічного дискурсу. Виокремлено основні підрозділи економічної політики: структурно-галузевий, бюджетний, інвестиційний, грошово-кредитний, валютний, ціновий, антимонопольний та конкурентний, податковий, зовнішньоекономічний, екологічний. До вищеперерахованих складників економічної політики, також доцільно додати економічну політику у науково-технічній та інноваційній сферах, фінансову та промислову політику. Визначено низку провідних функцій інститутів економічної політики. Підкреслено, що основні підрозділи (напрями) економічної політики мають бути інтегровані в межах єдиної державної стратегії економічного розвитку країни, а їх реалізація повинна характеризуватись системністю, послідовністю, професіоналізмом. Проаналізовано промислову політику держави як різновид економічної політики, яка є рушійною силою різнопланових господарських відносин, оскільки для її реалізації мають бути задіяні значні обсяги інвестиційних, людських та інтелектуальних ресурсів.

Висновки. Поняття та структура економічної політики в сучасному економічному дискурсі трактуються на основі різноманітних теоретико-методологічних підходів. Варто зазначити, що економічна політика є стрижневим складником стратегічного розвитку держави, вона органічно пов'язана з іншими видами політичної діяльності – державотворчою, правовою, культурною, освітньою тощо. Структура економічної політики є органічним поєднанням суб'єктів, форм, рівнів та методів, які відображають вплив, перш за все держави, на соціально-економічні процеси.

Ключові слова: економічна політика, економічні парадигми, глобалізація, сталий розвиток, екологічна безпека, трансформація держави.

THE STRUCTURE OF ECONOMIC POLICY IN THE CONTEXT OF MODERN ECONOMIC PARADIGMS

Illia Sahaidak

Abstract.

Relevance of the research. The current stage of economic system development is marked by global challenges such as economic globalization, digital transformation, climate change, growing inequality, and financial market instability. Under these conditions, economic policy becomes one of the key factors in ensuring the sustainable development of national economies. Traditional approaches to its formation no longer correspond to the dynamics of global processes, which necessitates a rethinking of its structure, functions, and directions. Particular relevance is given to the integration of the latest economic, social, and environmental paradigms into the process of economic policy development, as well as the search for effective

mechanisms for its adaptation to contemporary challenges.

Problem statement. Despite a considerable number of studies in the field of economic policy, there remains a lack of a holistic approach to understanding its structure in the context of globalization and the digital economy. Existing scientific concepts reveal various aspects of economic policy only fragmentarily and fail to provide a comprehensive picture of the interrelationships among its structural elements, actors, targets, and instruments. This situation complicates the development of effective strategies for state economic regulation and the alignment of national interests with global trends.

Analysis of recent research and publications. The essence, functions, and directions of economic policy have been addressed in the works of V. Lahutin, S. Honcharov, S. Kushnir, O. Moskalenko, H. Lopushniak, V. Mykytas, and other scholars. In their studies, economic policy is defined as a system of state measures aimed at influencing the economy, a course of government action in managing economic processes, and a set of objectives, principles, strategies, and instruments. These works also emphasize the multi-level nature of economic policy and the need to consider it through the lens of methodological pluralism that combines philosophical, general scientific, and applied approaches. However, most studies tend to be descriptive and lack a systematic generalization of new trends, particularly digitalization, environmentalization, and globalization risks.

Research task. The aim of the study is a comprehensive theoretical and methodological reflection on the structure of economic policy in the context of modern economic paradigms and the development of practical recommendations for its improvement. To achieve this goal, it is necessary to analyze scientific approaches to defining the essence and structure of economic policy, identify the factors of its transformation, reveal the role of actors and targets in shaping its directions, and explore the influence of innovative, social, environmental, and digital trends on its content. The results obtained will make it possible to formulate proposals for increasing the effectiveness of state economic policy in the face of global challenges and ensuring national interests.

Main material presentation. The article analyzes the concept of “economic policy” as a complex phenomenon and reveals its structure in the context of modern economic discourse. The main subsectors of economic policy are identified: structural-sectoral, budgetary, investment, monetary, currency, price, antimonopoly and competition, tax, foreign economic, and environmental. In addition to the aforementioned components, it is appropriate to include economic policy in scientific, technological, and innovation spheres, as well as financial and industrial policies. A number of key functions of economic policy institutions are defined. It is emphasized that the primary subsectors (directions) of economic policy must be integrated within a unified national strategy for economic development, and their implementation should be systematic, consistent, and professional. The paper analyzes the state’s industrial policy as a specific form of economic policy, which acts as a driving force for diverse economic relations, since its implementation requires the mobilization of substantial investment, human, and intellectual resources.

Conclusions. The concept and structure of economic policy in contemporary economic discourse are interpreted based on a variety of theoretical and methodological approaches. It should be noted that economic policy is a core component of a state’s strategic development. It is organically connected to other types of political activity—state-building, legal, cultural, educational, etc. The structure of economic policy is an organic combination of actors, forms, levels, and methods that reflect, first and foremost, the influence of the state on socio-economic processes.

Keywords: economic policy, economic paradigms, globalization, sustainable development, environmental security, state transformation.

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку економічних систем характеризується глобальними викликами, серед яких – економічна глобалізація, цифрова трансформація, зміни клімату, зростання нерівності та нестабільність фінансових ринків. У цих умовах економічна політика стає одним із ключових чинників забезпечення стабільного розвитку національних економік. Традиційні підходи до її формування вже не відповідають динаміці глобальних

процесів, що зумовлює необхідність переосмислення її структури, функцій та напрямів. Особливої актуальності набуває інтеграція новітніх економічних, соціальних та екологічних парадигм у процес розробки економічної політики, а також пошук ефективних механізмів її адаптації до сучасних викликів.

Постановка проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері економічної політики, відсутнім залишається цілісний підхід до розуміння її структури в умовах глобалізаційних трансформацій та цифрової економіки. Існуючі наукові концепції фрагментарно розкривають різні аспекти економічної політики, проте не дають повної картини взаємозв'язку між її структурними елементами, суб'єктами, об'єктами та інструментами. Така ситуація утруднює розробку дієвих стратегій державного регулювання економіки та узгодження національних інтересів із глобальними тенденціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності, функцій та напрямів економічної політики розглядалися у працях В. Лагутіна, С. Гончарова, С. Кушніра, О. Москаленка, Г. Лопушняка, В. Микитась та інших науковців. В їхніх роботах економічна політика визначається як система заходів державного впливу на економіку, напрям дій держави у сфері управління економічними процесами, сукупність завдань, принципів, стратегій та інструментів. У наукових працях також наголошується на багаторівневості економічної політики та необхідності її розгляду через призму методологічного плюралізму, що поєднує філософські, загальнонаукові та прикладні підходи. Однак у більшості досліджень переважає описовий характер аналізу без системного узагальнення нових тенденцій, зокрема цифровізації, екологізації та глобалізаційних ризиків.

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексне теоретико-методологічне осмислення структури економічної політики в контексті сучасних економічних парадигм та вироблення практичних рекомендацій щодо її вдосконалення. Для досягнення цієї мети необхідно проаналізувати наукові підходи до визначення сутності й структури економічної політики, з'ясувати чинники її трансформації, розкрити роль суб'єктів та об'єктів у формуванні напрямів, а також дослідити вплив інноваційних, соціальних, екологічних і цифрових тенденцій на її зміст. Отримані результати дадуть змогу сформулювати пропозиції для підвищення ефективності економічної політики держави в умовах глобальних викликів та забезпечення національних інтересів.

Виклад основного матеріалу. Для всебічного осмислення поняття “економічна політика” як цілісного явища розкриємо поняття та структуру економічної політики в контексті сучасного економічного дискурсу. З точки зору В. Лагутіна, “економічна політика – це складова загального політичного процесу, цілісна система заходів державного впливу на економіку, ефективність яких виявляється у взаємозв'язку її елементів. Держава здійснює певну економічну політику, спрямовану на забезпечення ринкової рівноваги і стабільності” [10, с. 18].

На переконання С. Гончарова та С. Кушніра, “економічна політика – це основний напрям дій держави, уряду як всередині країни, так і на міжнародній арені у сфері управління економікою, надання певної динаміки та спрямованості економічним процесам, виходячи з поставлених завдань та пріоритетів розвитку країни” [5, с. 121].

Натомість, О. Москаленко визначає економічну політику “як сукупність завдань, принципів, стратегій, засобів та інструментів керування економікою країни, її соціально-економічної системою” [15, с. 47].

Економічна політика є важливою складовою загального політичного розвитку держави, вона органічно пов'язана з іншими видами політичної діяльності: державотворчою, правовою, культурною, освітньою тощо.

У свою чергу Г. Лопушняк підкреслює багаторівневості економічної політики,

надаючи таке визначення цього феномена: “Економічна політика – це концентрована, науково обґрунтована діяльність держави щодо цілеспрямованого керування функціональним розвитком економіки на макро- та мікрорівні з метою забезпечення загального добробуту в країні” [12, с. 14].

Можна стверджувати, що враховуючи об'єктивність економічних процесів, варто аналізувати і суб'єктивні чинники економічної політики: лідерські та організаційні якості керівника суб'єкта господарювання, рівень освіти та досвід управлінських кадрів, спроможність до обґрунтованого ризику та наявність “економічної інтуїції” у менеджерів різного рівня.

У такому контексті В. Микитась констатує, що економічна політика – це “об'єктивно-суб'єктивний процес, який вбирає в себе фундаментальні наукові напрацювання стосовно сукупності факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, змісту, послідовності, інструментів досягнення цілей розвитку суспільства за допомогою ефективно налагодженої економіки”. На її думку, економічна політика в наш час стає більш складною у зв'язку з системними внутрішніми змінами, послідовним втіленням ринкових принципів функціонування у економічній відносини та впливом на них глобалізаційних тенденцій [14, с. 22].

Сутнісні характеристики економічної політики реалізуються через виконувани нею завдання. Завдання економічної політики держави детерміновані об'єктивними чинниками суспільного розвитку і реалізуються у типових напрямках економічної політики держави.

На думку науковців, фундаментальними чинниками, що визначають специфіку структури і сенс економічної політики держави у певний історичний час є: “тип економічної системи, цілі розвитку економіки в даній системі, економічний потенціал і система форм власності, розвиненість ринкових відносин, характер міжнародних стосунків і рівень розвитку регіонів, місце держави в світовій системі господарювання і міжнародному розподілі праці” [20].

Аналізуючи концепт “економічна політика”, на нашу думку, доцільно спиратись на багаторівневу методологію. Сучасний методологічний економічний дискурс вбирає в себе філософську та загальнонаукову методологію, конкретно-наукову та технологічну методологію прикладного характеру. З точки зору А. Філіпенка, вищезначені рівні методології можуть бути конкретизовані наступним чином:

- перший рівень (вищий) – філософська методологія, яка вбирає в себе загальні принципи пізнавальної діяльності і категоріальний апарат загалом (структурні елементи), а також всю систему філософських знань (функціональні елементи);

- другий рівень – загальнонаукова методологія, яка містить загальнонаукові принципи дослідження, даний рівень вбирає в себе теоретичні розробки, що використовуються у багатьох наукових галузях;

- третій рівень – конкретно-наукова методологія, яка представлена низкою методів, принципів та категорій, які використовуються у певній науці або низці споріднених наук;

- четвертий рівень – “технологічна методологія, чи рівень методик і техніки дослідження, тобто набір процедур, що забезпечують одержання достовірного емпіричного матеріалу і його первинну обробку, після якої він може включатись у масив наукового знання” [19, с. 6].

Так, до базових універсальних цілей економічної політики фахівці відносять такі: повна зайнятість населення (працевлаштування всіх бажаючих громадян); стабільність економічного розвитку (зростання кількості та якості виробництва товарів і послуг для підвищення рівня життя громадян); висока економічна ефективність національного виробничого комплексу (максимальна ефективність за

мінімальних витрат та ресурсів, які є у розпорядженні держави); справедливість розподілу прибутків (громадяни не мають перебувати за межею бідності, разом з тим у країні не повинно бути громадян з надмірними статками); економічна конкуренція та свобода (широкі можливості громадян для вибору видів економічної діяльності на основі рівних правил конкуренції); соцзахист громадян (підтримання соціальних стандартів населення враховуючи життєві обставини кожного громадянина та наявні соціальні ризики); стабільний рівень цін (забезпечення низького рівня інфляції, відсутність дефляції); “стабільний курс національної валюти (забезпечення стабільності національної грошової одиниці, рух якої відбувається відповідно до фундаментальних макроекономічних закономірностей); позитивне сальдо платіжного балансу (досягнення раціонального балансу міжнародної торгівлі та міжнародних фінансових угод); збільшення вільного часу громадян як основи гармонійного розвитку особистості. Усі ці цілі загально визнані і у тій чи іншій комбінації визначають напрями економічної політики різних країн” [7, с. 25-26].

Цільовий вектор економічної політики передбачає формулювання раціонально обґрунтованих (відповідно до наявних ресурсів) пріоритетів та завдань, які детерміновані необхідністю досягнення найкращих, з можливих варіантів, показників результативності при мінімальному використанні коштів платників податків, спираючись на орієнтири, визначені владними структурами. “Чіткість вираження цілей з урахуванням пріоритетів і необхідних результатів припускає зацікавленість державних структур у збереженні стабільності, відповідності прийнятих рішень чинному законодавству, зростанню компетенції апарату адміністративних установ, а також розв’язанні інших завдань, спрямованих на підвищення ефективності управління, реалізацію принципу соціальної справедливості, раціональну витрату ресурсів” [17, с. 7].

У свою чергу, реалізація цілей економічної політики детермінована існуючими формами, стратегічною метою та суб’єктами економічної політики держави, які можуть бути охарактеризовані наступним чином:

- форми втілення державної економічної політики – економічна стратегія та економічна тактика. Під економічною стратегією розуміють визначений державою магістральний курс економічної політики з тривалою перспективою в межах якого вирішуються основоположні соціально-економічні завдання, а також завдання щодо розвитку культури, зміцнення економічної безпеки країни, збільшення та нарощування її економічних можливостей та валового національного продукту, підвищення рівня життя населення. Економічна стратегія вбирає в себе пріоритетні цілі економіки, методи їх досягнення, спираючись на всебічний аналіз об’єктивних тенденцій, які сформувались у національній та глобальній економіці. При цьому варто враховувати різноспрямовані інтереси суб’єктів економіки та можливості їх гармонізації. Натомість, економічна тактика – це поєднання короткострокових завдань, цілей та методів їх реалізації у контексті втілення стратегічних пріоритетів економічної політики, які обумовлені конкретними передумовами, що сформувались на даному етапі розвитку держави;

- мета державної економічної політики – це раціональне поєднання та втілення інтересів суб’єктів економіки та споживачів, суспільних груп та суспільства загалом;

- суб’єкти державної економічної політики – це актори соціально-економічних відносин, якими є суб’єкти економічної діяльності, групи споживачів, структури державного володарювання та органи місцевої влади, які мають господарські компетенції, а також громадяни, їх об’єднання та організації, які є “засновниками суб’єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності” [16].

Визначальним суб’єктом економічної політики є держава, яка створює рамкові

правила господарської діяльності, стимулює розвиток певних секторів економіки, надаючи систему преференцій та пільг, здійснює активну монетарну та валютно-курсову політику тощо.

На переконання А. Філіпенка [18] та Р. Коуза [9], провідна роль держави в умовах глобальних трансформацій пояснюється у першу чергу тим, що вона є суб'єктом, який фондує організаційну та функціональну взаємодію всіх складових соціально-економічної системи. Держава як представник суспільних інтересів, визначає норми діяльності та правила ринкових відносин агентів економічної співпраці в рамках певного економічного порядку та забезпечує контроль за його реальним втіленням. Основою для втілення раціональної економічної політики має бути науково обґрунтована ідентифікація стратегічних напрямів розвитку економіки й формулювання на їх базі теоретичних підходів та інструментів для гармонізації соціальних інтересів. Провідне значення мають якісні показники інституційних механізмів державного регулювання національної економіки. Вищезначені фахівці визначають такі його складники, як рівень економічних свобод, показники функціонування фінансового сектору, індекс ліберальності економічного простору, функціональний індекс інституційних структур.

На нашу думку, при визначальній ролі держави як провідної інституції у сфері економічної політики необхідно враховувати ефективність, систематичність та дієвість виконуваних функцій всіма іншими інститутами у даній сфері. У зв'язку з цим, визначимо низку провідних функцій інститутів економічної політики:

- стимулююча, яка передбачає створення рівних можливостей для економічної діяльності та конкуренції суб'єктів, а також вибудовування системи преференцій (організаційних, податкових, фіскальних та ін.) для суб'єктів інвестування та розвитку в такі галузі економіки, які держава вважає пріоритетними. Ці стимули мають бути забезпечені механізмами інституційно-правового середовища та надійним захистом прав власників;

- контролююча, яка спрямована на недопущення невмотивованих преференцій та різноманітних переваг серед суб'єктів господарювання. Мета цієї функції – недопущення зловживань суб'єктами економічної діяльності, боротьба з недобросовісними угодами та нечесною конкуренцією у економічному просторі;

- “захисна, зосереджена на створенні та захисті конкурентних механізмів там, де вони забезпечать більш високу ефективність використання обмежених ресурсів” [21, с. 6].

Окрім суб'єктів, стрижневим елементом у структурі економічної політики є об'єкти економічної політики. До об'єктів державної економічної політики фахівці відносять сфери, галузі, регіони, а також феномени та суттєві умови економічного буття держави, де з'явилися або можуть з'явитись проблемні аспекти, які не можливо вирішити автоматично. Вони потребують переформатування умов для оптимального функціонування економічних процесів та підтримання суспільного гомеостазису. “Об'єктами державної економічної політики є: економічний цикл; структура економіки; умови інвестиційної діяльності; науково-технічний прогрес та інноваційні процеси; грошовий обіг та інфляція; платіжний баланс; соціальні проблеми (зайнятість, доходи населення, підготовка і перепідготовка кадрів, соціальний захист тощо); умови конкуренції; довкілля (екологічні проблеми); регіони” [13, с. 3].

Отже, економічна політика є полірівневим та багатофункціональним суспільним феноменом існування якого обумовлено низкою чинників правового, культурного, політичного та управлінського характеру.

Для всебічного аналізу **економічної політики зупинимось на її основних підрозділах (напрямах)**. Необхідно зазначити, що підрозділи економічної політики є системними напрямками її реалізації, які детерміновані

умовами у яких вони втілюються.

У контексті сучасного економічного дискурсу, з точки зору В. Даценко, до базових підрозділів економічної політики можна віднести: структурно-галузевий, бюджетний, інвестиційний, грошово-кредитний, валютний, ціновий, антимонопольний та конкурентний, податковий, зовнішньоекономічний, екологічний. Розкриємо значення цих стрижневих напрямів детально:

- структурно-галузева політика – реалізація прогресивних перетворень у економічній побудові держави, оптимізація пропорційності у міжгалузевих та внутрішньогалузевих відносинах, підтримка галузей, які є тригерами науково-технічного прогресу та посилюють конкурентоспроможність вітчизняних товарів й послуг, сприяють підвищенню рівня життя населення;

- інвестиційна політика, яка передбачає створення для суб'єктів економічної діяльності сприятливих умов щодо залучення ресурсів, виходячи з потреб інтенсифікації виробництва, відтворення засобів виробництва, перш за все, у галузях, які є пріоритетними з точки зору стратегії структурно-галузевої політики;

- амортизаційна політика – створення для суб'єктів господарювання оптимальних та рівноправних умов для простого відтворення виробничих і невиробничих фондів з урахуванням якісно-нової техніко-технологічної основи;

- цінова політика – регулює взаємодію між суб'єктами ринкових відносин з метою втілення принципу еквівалентності під час реалізації національного продукту, створює умови для паритетності цін між галузями та різновидами економічної діяльності, а також сприяє забезпеченню стабільності цін;

- антимонопольна та конкурентна політика – має створювати розгалужене конкурентне середовище для рівноправної діяльності суб'єктів економіки, забезпечувати їх взаємодію без проявів дискримінації, насамперед у сфері ціноутворення;

- бюджетна політика – оптимізує та раціоналізує формування прибутків та використання державних фінресурсів, узгоджує загальнодержавні та регіональні інтереси у сфері міжбюджетних взаємовідносин, регулює питання державного боргу та забезпечує соціальну справедливість при розподілі валового національного продукту;

- податкова політика спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів;

- грошово-кредитна політика має забезпечувати народне господарство економічно обґрунтованим об'ємом грошової маси, сприяти оптимальному готівковому обігу, залученню грошових ресурсів суб'єктів економіки та громадян до банківської системи, стимулювати використання кредитних ресурсів для потреб функціонування економіки;

- зовнішньоекономічна політика, яка регулює відносини суб'єктів господарської діяльності з закордонними суб'єктами економіки та спрямована на захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника;

- екологічна політика – забезпечує раціональне використання та відтворення природного потенціалу держави, створює безпечні умови життєдіяльності громадян [6, с. 18-19].

До вищеперерахованих напрямів економічної політики, на наше переконання, доцільно додати економічну політику у науково-технічній та інноваційній сферах, що особливо важливо для відновлення економіки у воєнний та повоєнний періоди розвитку України.

Характеризуючи розвиток цього напрямку економічної політики Української

держави у довоєнний період, М. Бердар та О. Євтушевська констатують, що економічна політика у науково-технічній та інноваційній сферах спрямована на реалізацію комплексу заходів, що сприяють збереженню та розвитку наукового й технічного потенціалу держави, а також створенню та комерціалізації інноваційних розробок. На думку даних науковців, у минулому економічна політика у науково-технічній сфері була двигуном прогресу держави: розвиток інновацій космічного, суднобудівного, авіаційного, ядерного та біотехнологічного спрямування були пріоритетом національної економіки. “На жаль, сьогодні науково-технічна та інноваційна політика має більш декларативний характер. По-перше, в державі відсутній реально втілюваний довгостроковий план розвитку інноваційних технологій та інфраструктури. По-друге, існують такі проблеми як недофінансування науково-технічних установ, відсутність достатніх стимулів для молодих спеціалістів, складність комерціалізації наукових розробок” [1, с. 73].

Вочевидь, економічна політика у науково-технічній та інноваційній сферах потребує ґрунтового фінансового та правового забезпечення держави, спираючись на новітні інформаційні технології, розробки вітчизняних вчених.

Варто зазначити, що окремі науковці вважають за необхідне визначити у якості окремого напрямку економічної політики фінансово-економічну політику. Так, для Н. Бігарі та С. Кошової провідною метою фінансово-економічної політики є “забезпечення фінансовими ресурсами реалізації державою та місцевими органами самоврядування покладених на них функцій, а основними завданнями – забезпечення умов для мобілізації фінансових ресурсів в мінімально необхідних розмірах; оптимальний розподіл та раціональне використання фінансових ресурсів; регулювання та стимулювання соціально-економічного розвитку суспільства фінансовими методами; розробка фінансового механізму відповідно до реалій ринкової економіки; створення ефективної системи управління фінансами” [2, с. 130].

Фінансово-економічна політика спрямована на розподіл та корегування грошових потоків в залежності від ситуації, що склалась на макро- та мікро рівнях економічної системи.

Як слушно зауважує І. Борисова, фінансово-економічна політика – це як правило пошук оптимального фінансово-ресурсного балансу співвідношення декількох напрямів розвитку національної економіки та реалізація найбільш дієвих методів і засобів їх стабільного зростання. У зв'язку з цим необхідним є комплексний, системний підхід до розбудови та втілення фінансово-економічної політики. Вона не може бути статичною на різноманітних етапах соціально-політичного та економічного розвитку держави. Саме тому важливо додавати з певною періодичністю у фінансово-економічну політику інноваційні рішення та механізми, корегувати або скасовувати попередні. Комплексність фінансово-економічної політики підтримується постійним внесення коригуючих рішень та програм для покращення показників фінансової стабільності держави, потребує сценарної оцінки варіантів з урахуванням прямих і непрямих наслідків їх впливу на економіку країни. Загалом, застосування виважених заходів у сфері державної фінансово-економічної політики є підґрунтям стабільного розвитку національної економічної системи [3, с. 11].

Фінансово-економічна політика пронизує всі галузі економіки та є співвідносною з грошовою, кредитною, податковою, бюджетною політикою сучасної демократичної держави. Фінансово-економічна політика має бути збалансованою й проводитись з урахуванням інтересів всіх учасників господарської діяльності. В умовах олігархізації економічної системи України фінансово-економічна політика не є справедливою по відношенню до малого й середнього бізнесу, що негативно впливає на розвиток економіки нашої держави у цілому.

Наступним напрямом економічної політики є промислова політика, яка має значний вплив на конкурентоспроможність країни у сучасному світі. У повоєнний період Україна активно перебудовує промислову політику для потреб армії. Відповідно, після війни наша держава буде втілювати нову модель промислової політики у зв'язку зі значними втратами промислового потенціалу та зміною тенденцій світової економіки.

Визначаючи сутність промислової політики, О. Ковтун акцентує увагу на тому, що у сучасних умовах вона є складовою частиною загального стратегічного соціального розвитку, який базується на системних відносинах між державними і місцевими органами володарювання. Їх діяльність передбачає взаємодію з суб'єктами економічного простору, науковими та громадськими організаціями для визначення параметрів збалансованої, конкурентної промисловості, яка ґрунтується на інтелектуальному потенціалі та новітніх науково-технічних розробках, що у підсумку має створити новий технологічний уклад. “Механізм її реалізації припускає систему правових, економічних, організаційних та інших заходів, що сприяють формуванню конкурентоздатного промислового комплексу, забезпеченню його ефективного функціонування. Сутність промислової політики полягає в обґрунтованому виборі її суб'єктами пріоритетних видів діяльності й у наданні їм ефективної підтримки” [8, с. 88].

У європейському економічному дискурсі проблема параметрів подальшого розвитку промислової політики дискутується достатньо активно і передбачає поєднання принципів високої технологічності, антропологічної й екологічної спрямованості розвитку цієї сфери.

Зокрема, Європейська комісія визначила стратегічні напрями розвитку промислової політики за такими основними векторами:

- 1) новітні технологічно-виробничі процеси (3D-технології, енергозбереження, матеріалоефективність, пошук і втілення відновлюваних енергоресурсів);
- 2) базові технології, що є стимулами для економіки (макроелектроніка, наноелектроніка, новітні матеріали, промислові біотехнології, фотоніка, нанотехнології, нові технологічно-виробничі системи);
- 3) продукція на базі новітніх біотехнологій;
- 4) екологічні будівельно-сировинні матеріали з високим рівнем стійкості;
- 5) екологічно чистий транспорт;
- 6) “розумні” енергосистеми на основі штучного інтелекту [4, с. 29].

Отже, промислова політика держави як різновид економічної політики є рушійною силою різнопланових господарських відносин, оскільки для її реалізації мають бути задіяні значні обсяги інвестиційних, людських та інтелектуальних ресурсів.

У підсумку зауважимо, що основні підрозділи (напрями) економічної політики мають узгоджуватись в рамках єдиної державної стратегії економічного розвитку країни, а їх реалізація повинна мати системний несуперечливий характер. У цьому сенсі слушно зазначає В. Лагутін, що логіка визначення параметрів економічної політики держави потребує відповідних послідовних кроків: визначення стратегічних і тактичних завдань, які необхідно реалізувати до відповідного терміну; розробка цільових показників (таргетів), за якими визначається зміст завдань; підбір необхідних засобів, які чинять вплив на наявні зв'язки між цільовими показниками та іншими характеристиками економічного простору. Фактично мова йде “про забезпечення ефективності послідовного застосування інструментів регулювання і формування дієвого трансмісійного механізму економічної політики, що дає змогу забезпечити рух національного господарства в передбачуваному напрямі” [11, с. 9].

Висновки. Поняття та структура економічної політики в сучасному економічному дискурсі трактуються на основі різноманітних теоретико-

методологічних підходів. Варто зазначити, що економічна політика є стрижневим складником стратегічного розвитку держави, вона органічно пов'язана з іншими видами політичної діяльності – державотворчою, правовою, культурною, освітньою тощо. Структура економічної політики є органічним поєднанням суб'єктів, форм, рівнів та методів, які відображають вплив, перш за все держави, на соціально-економічні процеси.

До основних підрозділів економічної політики можна віднести: структурно-галузевий, бюджетний, інвестиційний, грошово-кредитний, валютний, ціновий, антимонопольний та конкурентний, податковий, зовнішньоекономічний, екологічний. До вищеперерахованих складників економічної політики, також доцільно додати економічну політику у науково-технічній та інноваційній сферах, фінансову та промислову політику. У підсумку підкреслимо, що основні підрозділи (напрями) економічної політики мають бути інтегровані в межах єдиної державної стратегії економічного розвитку країни, а їх реалізація повинна характеризуватись системністю, послідовністю, професіоналізмом.

Список використаних джерел:

1. Бердар, ММ & Євтушевська, ОВ 2021, 'Напрями реалізації економічної політики держави'. *Інвестиції: практика та досвід*, № 2, с. 70-75.
2. Бігарі, НВ & Кошова, СП 2021, 'Основні напрями розвитку фінансово-економічної політики держави', *Інвестиції: практика та досвід*, № 7, с. 128-134.
3. Борисова, І 2016, 'Фінансова політика як важлива складова діяльності держави', *матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах"*, 22-24 вересня 2016 р. Тернопіль : Крок, с. 9-12.
4. Видобора, ВВ 2022, 'Генезис економічної політики прискореного зростання', *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Випуск 43, с. 26-31.
5. Гончаров, СМ & Кушнір, СМ 2009, *Тлумачний словник економіста*, Київ : Центр учбової літератури, 264 с.
6. Даценко, ВК 2024, 'Сутність та основні складові економічної політики', *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики Матеріали конференцій МЦНД*, 12 липня 2024 р., Хмельницький, Україна, с. 18-19. Доступно: <<https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/85/85>>. [2 Лютий 2025].
7. Заклекта, О & Шиманська, О 2015, 'Цілі, інструменти та обмеження економічної політики: теоретичні засади та сучасні реалії', *Вісник ТНЕУ*, № 1, с. 24-32.
8. Ковтун, ОА 2010, 'Державна промислова політика як складова процесу модернізації реального сектора економіки', *Інвестиції: практика та досвід*, № 6, с. 87-92.
9. Коуз, Р 2002, *Природа фірми: походження, еволюція і розвиток*, за ред. О. Вільямсона, С. Вінтера ; пер. з англ. А. Куликова, Київ : А.С.К., 335 с.
10. Лагутін, ВД 2006, 'Економічна політика держави: сутність, етапи, механізми', *Економічна теорія*, № 4, с. 16-26.
11. Лагутін, В 2017, 'Економічна політика держави та ефекти її реалізації', *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*, № 4, с. 5–21.
12. Лопушняк, ГС 2011, *Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України*. Монографія, Львів: ЛРІДУ НАДУ, 372 с.
13. Майстро, СВ 2013, 'Теоретико-методологічні засади реалізації державної економічної політики', *Теорія та практика державного управління*, Вип. 2 (41), с. 1-7. Доступно : <<http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/6351/1/02%20%281%29.pdf>>. [2 Лютий 2025].
14. Микитась, ВВ 2016, *Особливості трансформації економічної політики держави в умовах глобалізації*. Дисертація кандидата наук. Харків, Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 219 с.
15. Москаленко, О 2012, 'Економічна політика держави як інструмент реалізації стратегічних цілей економічного розвитку', *Вісник ТНЕУ*, № 2, с. 46–56.

16. Пацурія, НБ 2020, 'Економічна політика держави: правовий аналіз сучасного стану', *Координата. Платформа стратегічної та законотворчої аналітики*. Доступно: <<https://coordynata.com.ua/ekonomichna-politika-derzavi-pravovij-analiz-sucasnogo-stanu>>. [2 Лютий 2025].
17. Туріяньська, ММ, Фінагіна, ОВ & Гордон, МВ 2011, *Цільова функція економічної політики держави*. Монографія, Донецьк : Ноулідж, Донец. вид-ня., 126 с.
18. Філіпенко, А 2022, 'Економічна стійкість у контексті інституційної логіки', *Економічна теорія*, № 3, с. 45–56.
19. Філіпенко, А 2013, 'Методологічний дискурс міжнародної економічної політики', *Міжнародна економічна політика*, № 1 (18), с. 5-20.
20. Чечель, ОМ 2009, 'Зміст і функції економічної політики держави', *Державне управління: удосконалення та розвиток*, № 2. Доступно : <<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=28>>. [2 Лютий 2025].
21. Штань, МВ 2023, 'Інституційні детермінанти економічної політики держави', *Економіка та суспільство*, Вип. 57, с. 1-8. Доступно : <<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-90>>. [2 Лютий 2025].

References:

1. Berdar, MM & Yevtushevska, OV 2021, 'Napriamy realizatsii ekonomichnoi polityky derzhavy (Directions for the implementation of state economic policy)', *Investytsii: praktyka ta dosvid*, № 2, с. 70-75.
2. Bihari, NV & Koshova, SP 2021, 'Osnovni napriamy rozvytku finansovo-ekonomichnoi polityky derzhavy (Main directions of development of the state's financial and economic policy)', *Investytsii: praktyka ta dosvid*, № 7, с. 128-134.
3. Borysova, I 2016, 'Finanova polityka yak vazhlyva skladova diialnosti derzhavy (Financial policy as an important component of state activity)', *materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Formuvannia mekhanizmu zmitsnennia konkurentnykh pozytsii natsionalnykh ekonomichnykh system u hlobalnomu, rehionalnomu ta lokalnomu vymirakh"*, 22-24 veresnia 2016 roku. Ternopil : Krok, с. 9-12.
4. Vydobora, VV 2022, 'Henezys ekonomichnoi polityky pryskorenoho zrostannia (The genesis of accelerated growth economic policy)', *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, Vypusk 43, с. 26-31.
5. Honcharov, SM & Kushnir, SM 2009, *Tlumachnyi slovnyk ekonomista (Explanatory Dictionary of an Economist)*, Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, 264 s.
6. Datsenko, VK 2024, 'Sutnist ta osnovni skladovi ekonomichnoi polityky (The essence and main components of economic policy)', *Period transformatsiinykh protsesiv v svitovii nautsi: zadachi ta vyklyky*. Materialy konferentsii MTsND, 12 lypnia 2024 r., Khmelnytskyi, Ukraina, s. 18-19. Dostupno: <<https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/85/85>>. [2 Liutyi 2025].
7. Zaklekta, O & Shymanska, O 2015, 'Tsili, instrumenty ta obmezhenia ekonomichnoi polityky: teoretychni zasady ta suchasni realii (Goals, instruments, and limitations of economic policy: theoretical foundations and modern realities)', *Visnyk TNEU*, № 1, с. 24-32.
8. Kovtun, OA 2010, 'Derzhavna promyslova polityka yak skladova protsesu modernizatsii realnoho sektora ekonomiky (State industrial policy as a component of the modernisation process of the real sector of the economy)', *Investytsii: praktyka ta dosvid*, № 6, с. 87-92.
9. Kouz, R 2002, *Pryroda firmy: pokhodzhennia, evoliutsiia i rozvytok (The Nature of the Firm: Origin, Evolution, and Development)*, za red. O. Viliamsona, S. Vintera ; per. z anhl. A. Kulykova, Kyiv : A.S.K., 335 s.
10. Lahutin, VD 2006, 'Ekonomichna polityka derzhavy: sutnist, etapy, mekhanizmy (Economic Policy of the State: Essence, Stages, Mechanisms)', *Ekonomichna teoriia*, № 4, с. 16-26.
11. Lahutin, V 2017, 'Ekonomichna polityka derzhavy ta efekty yii realizatsii (Economic Policy of the State and the Effects of Its Implementation)', *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*, № 4, с. 5–21.
12. Lopushniak, HS 2011, *Derzhavna sotsialna polityka yak peredumova ekonomichnoho rozvytku Ukrainy (State Social Policy as a Prerequisite for Economic Development in Ukraine)*. Monohrafiia, Lviv: LRIDU NADU, 372 s.

13. Maistro, SV 2013, 'Teoretyko-metodolohichni zasady realizatsii derzhavnoi ekonomichnoi polityky (Theoretical and methodological foundations for the implementation of state economic policy)', *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, Vyp. 2 (41), c. 1-7. Dostupno : <<http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/6351/1/o2%20%281%29.pdf>>. [2 Liutyi 2025].
14. Mykytas, VV 2016, *Osoblyvosti transformatsii ekonomichnoi polityky derzhavy v umovakh hlobalizatsii (Features of the Transformation of State Economic Policy in the Context of Globalization)*. Dysertatsiia kandydata nauk. Kharkiv, Kharkiv. nats. un-t im. V. N. Karazina, 219 s.
15. Moskalenko, O 2012, 'Ekonomichna polityka derzhavy yak instrument realizatsii stratehichnykh tsilei ekonomichnoho rozvytku (State economic policy as an instrument for achieving strategic economic development goals)', *Visnyk TNEU*, № 2, c. 46–56.
16. Patsuriia, NB 2020, 'Ekonomichna polityka derzhavy: pravovy analiz suchasnoho stanu (State economic policy: legal analysis of the current situation)', *Koordinata. Platforma stratehichnoi ta zakonotvorchoi analityky*. Dostupno: <<https://coordynata.com.ua/ekonomichna-politika-derzavi-pravovij-analiz-suchasnogo-stanu>>. [2 Liutyi 2025].
17. Turiianska, MM, Finahina, OV & Hordon, MV 2011, *Tsilova funktsiia ekonomichnoi polityky derzhavy (The Target Function of State Economic Policy)*. Monohrafiia, Donetsk : Noulidzh, Donets. vyd-nia,. 126 s.
18. Filipenko, A 2022, 'Ekonomichna stiikist u konteksti instytutsiinoi lohiky (Economic stability in the context of institutional logic)', *Ekonomichna teoriia*, № 3, c. 45–56.
19. Filipenko, A 2013, 'Metodolohichni dyskurs mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky (Methodological discourse of international economic policy)', *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, № 1 (18), c. 5-20.
20. Chechel, OM 2009, 'Zmist i funktsii ekonomichnoi polityky derzhavy (Content and functions of state economic policy)', *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, № 2. Dostupno : <<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=28>>. [2 Liutyi 2025].
21. Shtan, MV 2023, 'Instytutsiini determinanty ekonomichnoi polityky derzhavy (Institutional determinants of state economic policy)', *Ekonomika ta suspilstvo*, Vyp. 57, c. 1-8. Dostupno : <<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-90>>. [2 Liutyi 2025].

Прорецензовано / Reviewed

2.05.2025

Рекомендовано до друку / Recommended for publication

22.05.2025

DOI 10.33930/ed.2019.5007.54(5-6)-3

УДК 130:37.013.42.

КУЛЬТУРНІ ДЕКОРАЦІЇ ТА ПСЕВДОМОРАЛЬНІ ОБРАЗИ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Л. М. Панченко

Н. В. Радіонова

Анотація.

Актуальність теми дослідження. Сучасна українська освіта переживає не найкращі часи. Це спричинено не тільки глобалізаційними, євроінтеграційними, інноваційно-технологічними викликами та, навіть, не стільки складнощами реалізації освітніх проектів на всіх рівнях освіти в умовах воєнного стану, а радше процедурою морального оновлення, яку зараз проходить українська освіта та наука.

Постановка проблеми. Оскільки підвалини кожного суспільства визначає національна культура, вагомим складником якої є освіта та наука, то українське суспільство нагально потребує “розумної освіти”, що ґрунтується на засадах етики